

POMYŚLAĆ (64) *vb impf*

-f-, -s- (39), -ś- (25).

o oraz a jasne.

inf pomyślać (7). ◇ *praes 1 sg* pomyśląm (3) [w tym zapis: -ąm (1)]. ◇ *2 sg* pomyśląsz (1). ◇ *3 sg* pomyślą (3). ◇ *1 pl* pomyśląmy (2). ◇ *3 pl* pomyśląją (2). ◇ *praet 1 sg m* pomyśląłem, -m pomyślął (2). ◇ *3 sg m* pomyślął (9). ◇ *3 pl m pers* pomyślali (6). ◇ *fut 3 sg m* będzie pomyślął (1). ◇ *imp 2 sg* pomyśląj (17). ◇ [3 sg niech pomyślą.] ◇ *1 pl* pomyśląjmy (2). ◇ [2 pl pomyśląjcie.] ◇ *con 1 sg m* bym pomyślął (1). ◇ *3 sg m* by pomyślął (3). ◇ *3 pl m pers* by pomyślali (3). *subst* by pomyślały (1). ◇ *part praes act* pomyślając (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w. s.v. pomyślic.

1. Kierować myśl na coś, czynić coś przedmiotem swojej myśli, zwracać się w myśli do czegoś; uświadamiać, wyobrażać sobie; *cogitare HistAl Modrz (46)* : [zakon] Nie tak daleko zákázuie krewności, ále potym záložono, áže do czwartého štopniá: A to dla tego pomkniono, áby lám bližýy do vřtáwy Božýy nie pomyśláli ludzie *SarnStat 600*; [Idipsum inuicem sentientes. {(yednoftaynye/ veřřpolek po/myřlaycze/ pořvalaycze)} *Glosy II nr 84/92*].

pomyślać co (5): godziłoli fie [Apostołów i Ewanjelistów] w nieřczyrořci dáć vznác? Pánie Bože tego vchoway/ žebyřmy my o nich y pomyślać to mieli *CzechEp 208*. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym*; »[kto] ani pomyśla(ł)«, »ani pomyślaj«, *Zwrot*.

pomyślać na co (7): Pomnicie ná to czyřcie řludzy á czyřcie řprawce řą/ á od kogořcie tu řą przełożeni: řpytaycie řie Páwřá řwiętego. Wiem že řaden ábo bárzo řzadki mářo pomyřla ná to *RejPos 253*; *RejZwierz 236v*. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym*; [»grzech i pomyślać«, *Zwrot*.

pomyślać o kim [w tym: *de aliquo* (1)], *o czym* (25): gdy ktory řmak bywa pomienion, tedi onim pomyřlamy: j bywa onim nieiaka imagitia: to ieft dumanie przy czřlonku vřluzenia ktori ieft w ięziku. *GlabGad C5*; *KrowObr 143v*; *BudNT Luc 3/15*; *CzechEp 208*; Ia gdy pomyřlám de Candidatis na tę gromadę, iako bedzie poirzeć exhorresco, ale azasto mnie naigorzeybydz ma. *ActReg 98*; [Jan w *Ewangeliu mówi*] Kto ná vbogą mátkę/ ná řtáynię/ ná řžob/ [...] pátrzy: niech drugie oko ná oycowřki ie^{go} rodzaj obroci: áby tym co řię w řtáyni vrodził nie pogardař: ále ná Anyořy řlugi iego pátrząc/ o Bozkiey iego zacnořci pomyřlál. *SkarKaz 484b*. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym, Frazy*.

cum inf (6): A wřdy dobra wiárá Papielka: á wřdy nie błądzą: á wřdy wiedzą co wierzą: á wřdy ich řaden nie pomyřlay řtrofowác/ ábo co przeciř niezbořnym błędom y bluźnierřtwom co mowić. *CzechEp 173, 78*; *PudřFr 70*; Cóż? czy cię kto pomyřlál mieć zá niewřtydliwá? *GosřCast 64, 5*; Nie pomyřlay bárwiczką twarzy řwey rumienić. Zwiędřla iuř twoiá mřdořć/ gotuy řię do Bogá *ZbyřPrzyg B2v*; [Táki dekret wyřzedř/ ták bydř muři. Płáczem/ řářobą nářad kogo wřócić/ nie trzeba y pomyřlác. *JanStat [**8]*].

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: *to* (1), *na to* (4), *o tym* (2); *zaimek pytajny* (5), *iř* (4), *aby* (2), *zaimek względy* (1)] (12): *Bielřyw 12*; Filip krol [...] wřzedř do Olimpiey y rzeki/ pomyřlálém áby to dziecię řadnym obyczáiem nie byřo chowáne ábowiem nie ze mnię poczęte *HistAl A6v*; *RejPos 252v, 262v*; Dziwna to rzecř ná nędzniki/ Iř gdy widzą niebořczyki/ řže řie ich przygodámi/ Nie karzą ář zginá řámi. Iác tu czekam řářki Božey/ Tobie być nie moře gorzey/ Ieřli

ná tho nie pomyślafz/ Iż też ná tho tákież przyść mafz. *RejZwierc* [238], 38v, 173v, 175; *KarnNap ktv*; A z drugiey/ y tom musiał pomyślać: iż mnie iuż próżno co poczynąć z łowá Bożego *CzechEp* 127, 333; Będzie KIM pomysłał nato iakoby mógł zdołym Rptey wto vgadzać zaradą wm nieMP samego. *ActReg* 170; [*TerentMatKęł* 12v].

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia w zdaniu nadrzędnym (1): BudNT Luc 3/15 cf W przen.

W połączeniu z „tak” ogólnie określającym to, o czym się myśli (1): Choćbyś ty dobrze nigdy niebył winien tego, A mnie fię tak zwidziało o tobie rozumieć, Iáko mi tego zbronifz bym tak nie pomyślał? *CiekPotr* 7.

W połączeniach szeregowych (2): oni wierni Chriftyánie pierwzy o tym [co doktorowie i koncylia uważają za potrzebne ku zbawieniu] áni pomyślali [...] áni o tey potrzebney rzeczy [...] wiedźieli/ áni tak wierzyli *CzechEp* 71; chce X.K. ludzi bącznych omamić: [...] żeby widząc nie widźieli/ á rozumiejąc przedsię nic nie rozumieli ani te^{go} coby to był zá tytuł Papiefski Servus fervorum Dei, sługá sług Bożych vważali/ áni o tym coby fię też przeciw te^{mv} tytułowi skutkiem w rzeczy pokázowało pomyślali. *CzechEp* 333.

W charakterystycznych połączeniach: pomyślać na błędy; pomyślać o duchu, o krzyżu, o mnóstwie bogów, o wierze bożej, o wodzu, o boskiej zacności, de candidatis; pomyślać często, mało, pirwej, ustawicznie, wespół.

Frazy: »[kto] ani pomyśla(ł) (a. pomyślają itp.) [o czym]« [w tym: ani i przez sen pomyślał (1); czego (1); cum inf (1)] = nawet nie przychodzi [komu] na myśl (11): GrzegRóżn B3v; oni [ci, którzy inaczej uczą i piszą] fie zá takie wydać chcą żeby ni wczym niebładzili: przeto tákiey subtylney filozofiey vżywać muřą (iákiey nigdy przed tym Papiefsy Skotyřtowie nie vżywáli/ á nákoniec ani o niey pomyślali) áby tak do końca przy łobie tych zátrzymáli/ których iuż ná tym fwym fundamencie záfádzili. CzechRozm 52v, 25, 136v, 172, 223, 236v; CzechEp 71, 161, 333; WujNT 330; [Alye ktorzi opak czynią, a oblądlywim baczenym bez koncza spyewayą chwali pannye Mariey [...] modlytwamy pomoczi yey proszą a o naslyadowanyv oney ktorą wislawyayą. anisz pomyslayą wnyebezpiecznosczy ssą ModlKobiet 20v; BudUrząd 37v].

»ani pomyślaj; pomyślać (się nie godzi)« [w tym: o czym (6), czego (1)] = nie wolno nawet myśleć (4;4): Ale ty rzeczy/ nietylko od infzych Conciliy nam podáne/ ále też ofobliwie przez Tridentfkie Święte Zebranie łą vřtawione/ iż iuż o tym nierzkąc ináčzey rozumieć/ ále áni pomyślać żadną miarą się niegodzi. *KuczbKat* 150; Mowieć to iż mi fie namniey nieřpodoba/ á to dla tego: iż iefť przeciwny y rozłádkowi zdrowemu/ y temu tám zakonowi/ o fałzywych świádkách/ Moyřezowemu: á do Chrifťulá z nim áni pomyřlay. *CzechRozm* 232v, 162v, 243v; prawdziwa ozdoba/ cnotą ma być nábywana: á okrom niey/ áni pomyślać o tem [*extra eam ne cogitandum quidem*]. *ModrzBaz* 50v; Omyli tám drugiego Kápláńřtwo/ nie obroni kořká/ nie zářtápi Papieř: káždy tám brzemię fwe ponieřie: káždy zá fię liczby sřuchan będzie: á bráku tám w ofobách áni pomyřlay. *CzechEp* 99, 419; á żeby fię w gořpodřie řwey řpokoynie/ bez hukow/ krzykow/ řtrzelánia/ krzořánia/ wysiedźiec kto mogł/ o tym áni pomyślać. *GórnRozm* A3v; [*PostępekPrCzart* 12].

【»[na co] grzech i pomyślać«: Gdzie na takowé dziwné a szkodliwe plotki i nać grzech i pomyślać. *MurzNT* 20.】

Zwrot: »pomyślać sobie« [w tym: co (1), na co (1)] (6): *KochSat* Bv; *RejPos* 252v, 262v; ty moy miły poćciwy człowiecze ktoregożkolwiek stanu iesteś/ bądź ná tym vrzędzie/ bądź też y bez vrzędu/ vważay pilno á pomyślay łobie czo to iest sławá/ cnotá/ á poćciwość *RejZwierc* 38v; [pustelnik] páthrzył łobie ná ono miásto w ktorym sie był vrodził/ y pomyślał łobie áby thám był szedł á pożegnał przyiacioły swoie iuz w szhárości swoiey. *RejZwierc* 175, 173v.

Szeregi: »ani mówić ani pomyślać« (1): Ale my karząc się ich grzechami [...] mocnie wierzymy słowam Chrystusowym o tych tajemnicach: á nigdy w tak wylokich rzeczách tego słowa (Iáko) ani mowmy/ ani pomyślamy. *WujNT* 330.

【»niechać ani pomyślać«: Adam rzekł/ niechay żono ani pomyślaj/ krewci to náłzá y ciało *PostępekPrCzart* 12.】

»pomnieć a pomyślać« (1): ná to pilnie pomni á vstáwicznie pomyślaj łobie/ iż ty y on obádwá macie inego Cefárszá nád łobą/ ktoremuście powinni y czynisz/ y pośluzzeństwo. *RejPos* 252v.

»pomyślać a rozważać« (1): [Pitacus] mowił też aby mądrzy pirwey niżli by czo poştanowili na to pomyślali á rozważali czoż kto czynić ma *BielŻyw* 12.

»ani pomyślać, ani śnić się [komu]« (1): [Sabellijańczycy] piłmá nie náganiwłszy/ ábo nie potępiwłszy/ nas nie mogą potępić/ ktorzy o mnoştwie Bogow ani pomyślámy/ ani się nam o nich łni *GrzegRóżn* B3v.

»uważać a pomyślać« (2): A tak vważaymy wšyłcy pilnie/ dla miłego Bogá/ ty słowa á to przełtrzeżenie Pána łwego/ á pomyślamy łobie/ iżci iuz máło nie wšytki znáki pełnią sie tego przyłcia Páńłkiego. *RejPos* 262v; *RejZwierc* 38v.

»nie wiedzieć, ani pomyślać« (1): duch Boży mądrze y pilnie zábiega/ tak dołtátecznym/ poczęcia tego/ opifánim z zácmienia mocy nawyżłzego: tedy ia koniecznie/ o tym tám przeniesieniu nafienia/ niechcę nic wiedzieć/ ani też o nim pomyśláć. *CzechRozm* 162v.

W przeni (1) :

Zwrot: »pomyślać w sercu swym« (1): Gdy lepak mnił lud/ y pomyśláli wšyłcy w łercach łwych o Iohánie/ owaby on był Chrystus/ Odpowiedział Iohan włzem mowiąc: Iac w wodzie nurzam was/ lecz przyidzie mocniejszy niż ia/ ktore^{go} nie iestem godzien rozwięzić rzemyká botow iego *BudNT* *Luc* 3/15.

2. *Planować, zamierzać, pragnąć; desiderium apponere* *HistAl* (15) : *FalZioł* V 52v; thobie przykazujemy/ ábys sie do łwey ziemie wrocił bo gdzie pánować nie możelz tam nie pomyślaj. *HistAl* G7v; Zoch pátrzy záłuiący łásiadow tełkliwych. Ale iże nie rowno: pomyślał fortelem/ Jedno nie Dáres z onym walecznym Entelem. *KmitaSpit* B4v.

pomyślać o czym (4): Nie godzi sie o wypędzeniu płodu pomyśláć/ albo praczować/ ażby pierwej oliwą/ albo łtułtołciá nieiaką, takiefz myciem albo podkurzaniem: macicza była odmiękcżona/ aby droga ku wyłzciu była otworżona. *FalZioł* V 34; NVż ma miła zacna krwi/ stanu Rycerłkiego [...] Nie wdawáy sie w włzeteczność/ á czáfu pokoiu/ Tak iákoć to należy/ pomyślaj o boiu. *RejZwierc* 109v, 9v; *ActReg* 48.

cum inf (7): *FalZioł* V 49v, 52v; á was przed fie nic nieruśła áni śpráwiedliwość/ áni vpominánie moie ktora mię rzec ták w zruśła/ że czáfem pomyślam poruśfyć fundámenti wśfytkiey ziemie. *RejPs* 123; Ia ták w.m. powiádam/ iż kto śkápý/ ten grác nie pomyśła *GórnDworz* M4; *PaprUp* E; Onym ták/ Bogu záśię ináczey śię zdáło/ Zle przeciw woley Bożey śtáwiąc śię zuchwáło. Lecź kiedy wieczérzáli/ kiedy śpoczywáli/ Z nowu ich inśzą śztuką podyść pomyśláli. *KmitaSpit* C2; *CiekPotr* 4; [iżeby niegdzie/ Pleban/ ony/ ktorzyby po ranu Comunicowác pomyślali/ zgrumadzywśly ie na iedno mieśce/ śpołnie rozgrześła/ To żadną miarą więci niema być *UstKościel* 115v; *HerbOdpow* li6; *VegKmita* 8].

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Ciągnie śię nędzny Ofieś/ by śzubki przyśtáwić/ Páni teź iuź pomyśła/ w co śię przy tym záwić. *RejZwierz* 137v.

Przysłowie: Powiedáł iż to záwždy śzczęśliwśzy w pokoieu/ Który śobie pomyśłał powoli o boiu. *RejZwierz* 9v, 109v.

[*Fraza*: »proźno pomyśláć« = *nie można nawet o tym pomyśleć*: Teź wymierzyśmy drogę aż do samej granice, ale gościniec bardzo zły, teraz ledwie wyjedzie, kiedy sucho, a kiedy w deszcz, tedy próźno ma pomyśláć. *LustrDróg* 33.]

3. Troszczyć się o coś, zajmować się czymś [o kim, o czym] (3) : (*nagł*) Elekcija Krolá (-). PAtrzayże w tákiey náśzey záwikłáney śpráwie/ Y któź ieśt ktoby o tym wźdy pomyśłał prawie. *RejZwierz* 249; *MWilkHist* B4.

Iron. (1):

Zwrot: »pilnie pomyśláć« (1): (*nagł*) Hánibál Hetman Kártágińłki (-). TEN kiedy Hifzpánią wzywał z mocy Rzymiánom/ Zdáło śię to zá deśpekt wielki onym pánom. Mścić śię chcieli Hánibál iuź był pogotowiu/ Bárzo pilnie pomyśłał ieśzcze o ich zdrowiu. *PaprPan* Hh3.

Synonimy: **1.** *mniemać, rozważać*; **2.** *dumać, radzić, żądać*; **3.** *dbać, starać się, troszczyć się*.

Formacje współrdzenne cf **MYŚLIĆ**.